

หลากหลายมิติในการจำแนกประเภทการวิจัย: มุมมองเชิงวิชาการ

The multifaceted nature of research classification:

An academic perspective

วีระยุทธ พรพจน์ธนาต¹

Wirayut Phonphoththanamat¹

p.wirayut@gmail.com

Received: 09/01/68 Revised: 22/01/68 Accepted: 22/01/68

บทคัดย่อ

การจำแนกประเภทงานวิจัยเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้นักวิชาการและนักวิจัยสามารถทำความเข้าใจและจัดการองค์ความรู้ที่หลากหลายในการทำวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทความนี้มุ่งสำรวจเกณฑ์การจำแนกประเภทงานวิจัยที่แตกต่างกันโดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้ ผลการศึกษาเผยให้เห็นเกณฑ์การจำแนกประเภทที่หลากหลายถึง 20 เกณฑ์ ซึ่งสะท้อนถึงมุมมองและจุดเน้นที่แตกต่างกันของนักวิชาการในสาขาต่างๆ การวิเคราะห์เหล่านี้มีความสำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความซับซ้อนของการวิจัย และชี้ให้เห็นถึงแนวทางที่สามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาวิธีการจัดการองค์ความรู้ในอนาคต

คำสำคัญ: การวิจัย; การจำแนกประเภทงานวิจัย; เกณฑ์การจำแนก

¹ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

¹ Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

Abstract

Research classification is a critical process that facilitates the effective understanding and management of diverse bodies of knowledge by academics and researchers. This article explores various research classification criteria by synthesizing information from academic literature and reliable sources. The study identifies 20 distinct classification criteria, reflecting the diverse perspectives and focal points of scholars across different fields. These analyses are vital for enhancing comprehension of research complexity and highlighting approaches that can inform future knowledge management strategies.

Keywords: research; research classification; classification criteria

บทนำ

การวิจัย (research) เป็นกระบวนการในการแสวงหาความรู้ ความจริง ต่อปัญหาหรือคำถามวิจัยที่ตั้งไว้ด้วยวิธีการที่เป็นระบบ มีระเบียบกฎเกณฑ์ หรือเป็นวิทยาศาสตร์ (วิระยุทธ พรพจน์ธนาศ, 2567, หน้า 22) ด้วยเหตุที่การวิจัยมีความเป็นวิทยาศาสตร์ ทำให้บรรดาสรรพศาสตร์ต่าง ๆ บนโลกใบนี้ต่างอาศัยการแสวงหาความรู้ ความจริง โดยวิธีการวิจัย ไม่เว้นแม้กระทั่งการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งรวมถึงรัฐประศาสนศาสตร์ อย่างไรก็ตามคำว่าการศึกษาวิจัยนั้นเป็นคำกลางๆ ที่เป็นร่มใหญ่ของการวิจัยหลายประเภท ที่จะพบได้ในชีวิตปกติ อาทิ การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยผสมผสานวิธี การวิจัยแบบทดลอง การ

วิจัยแบบกึ่งทดลอง การวิจัยแบบไม่ทดลอง การวิจัยแบบมีส่วนร่วม การวิจัยแบบไม่มีส่วนร่วม การวิจัยเอกสาร การวิจัยสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่าง เป็นต้น

ทั้งนี้หากผู้สนใจศึกษาองค์ความรู้ทางด้านระเบียบวิธีวิจัย โดยเฉพาะนักวิจัยหน้าใหม่ นักศึกษาที่ทำวิจัยเป็นครั้งแรก หรือนักศึกษาที่ศึกษาในวิชาที่ว่าด้วยระเบียบวิธีวิจัย หากต้องการทราบว่าวิจัยที่ตนกำลังดำเนินการอยู่นั้นเป็นวิจัยประเภทใด เมื่อศึกษาค้นคว้าจากหนังสือหรือตำราทางด้านระเบียบวิธีวิจัยหลายเล่มอาจประสบกับภาวะสับสนเนื่องจากนักวิชาการจัดแบ่งประเภทของการวิจัยโดยใช้เกณฑ์ในการจำแนกที่แตกต่างกัน อาทิ สุกิจิตรา บุญยรัตพันธุ์ (2563, หน้า 17-19) จำแนกการวิจัยโดยใช้ 7 เกณฑ์ คือ (1) จำแนกตามวัตถุประสงค์วิจัย (2) จำแนกตามเหตุผลของการวิจัย (3) จำแนกตามแบบวิจัย (4) จำแนกตามความสามารถในการควบคุมสภาวะการณ์ที่จะศึกษา (5) จำแนกตามที่ตั้งของการศึกษาวิจัย (6) จำแนกตามแหล่งข้อมูล และ (7) จำแนกตามลักษณะของการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วน สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2546, หน้า 21-29) จำแนกประเภทวิจัยโดยใช้ 8 เกณฑ์ในการจำแนก คือ (1) เหตุผลของการวิจัย (2) วัตถุประสงค์ของการวิจัย (3) วิธีการเก็บข้อมูล (4) สภาวะที่วิจัย (5) ประเภทของวัตถุหรือสิ่งที่ต้องการวิจัย (6) ระดับของหน่วยวิเคราะห์ (7) ผู้กระทำวิจัย และ (8) ความลึกและความกว้างของข้อมูล ขณะที่ อัญชนา ณ ระนอง (2554, หน้า 33-36) จำแนกการวิจัยโดยใช้ 5 เกณฑ์ในการจำแนก คือ (1) จำแนกตามวัตถุประสงค์วิจัย (2) จำแนกตามวิธีการวิจัย (3) จำแนกตามวิธีการเก็บข้อมูล (4) จำแนกตามลักษณะข้อมูล และ (5) จำแนกตามความมุ่งหมายในการวิจัย ส่วน ศุภชัย ยาวะประภาษ (2544, หน้า 17-23) จำแนกการวิจัยโดยใช้ 3 เกณฑ์ในการจำแนก คือ (1) จำแนกตามเป้าหมายในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (2) จำแนกตามเป้าหมายทาง

วิชาการ และ (3) จำแนกตามปรัชญาพื้นฐานในการแสวงหาความจริง และ Gay, Mills and Airasian (2014, pp. 9-18) จำแนกประเภทวิจัยโดยใช้ 2 เกณฑ์ในการจำแนก คือ (1) จำแนกตามวิธีวิจัย และ (2) จำแนกตามวัตถุประสงค์วิจัย (รายละเอียดดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ตัวอย่างเกณฑ์การจำแนกประเภทวิจัยโดยนักวิชาการ

นักวิชาการ	เกณฑ์การจำแนกประเภทวิจัย	ประเภทวิจัย
สุจิตรา บุญรัตน์ พันธุ์ (2563)	(1) จำแนกตามวัตถุประสงค์วิจัย	- การวิจัยแบบบุกเบิก - การวิจัยเชิงพรรณนา - การวิจัยเชิงอธิบาย
	(2) จำแนกตามเหตุผลของการวิจัย	- การวิจัยพื้นฐาน - การวิจัยประยุกต์
	(3) จำแนกตามแบบวิจัย	- การวิจัยแบบทดลอง - การวิจัยแบบกึ่งทดลอง - การวิจัยแบบไม่ทดลอง - การวิจัยแบบเตรียมทดลอง
	(4) จำแนกตามความสามารถในการควบคุมสภาวะการณ์ที่จะศึกษา	- มีการควบคุมสภาวะการณ์ที่จะศึกษา - ไม่มีการควบคุมสภาวะการณ์ที่จะศึกษา
	(5) จำแนกตามที่ตั้งของการศึกษาวิจัย	- การวิจัยในห้องทดลอง - การวิจัยในสนาม
	(6) จำแนกตามแหล่งข้อมูล	- การวิจัยที่อาศัยข้อมูลปฐมภูมิ - การวิจัยที่อาศัยข้อมูลทุติยภูมิ
	(7) จำแนกตามลักษณะของการวิเคราะห์ข้อมูล	- การวิจัยเชิงคุณภาพ - การวิจัยเชิงปริมาณ

นักวิชาการ	เกณฑ์การจำแนกประเภท วิจัย	ประเภทวิจัย
สุชาติ ประสิทธิ์รัฐ สินธุ์ (2546)	(1) เหตุผลของการวิจัย	- การวิจัยพื้นฐาน - การวิจัยประยุกต์
	(2) วัตถุประสงค์ของการวิจัย	- การวิจัยเชิงพรรณนา - การวิจัยเชิงอธิบาย
	(3) วิธีการเก็บข้อมูล	- การวิจัยแบบทดลอง - การวิจัยแบบไม่ทดลอง
	(4) สภาวะที่วิจัย	- การวิจัยในที่มีการควบคุมได้ เต็มที่ - การวิจัยที่มีการควบคุมบ้าง - การวิจัยในที่ไม่ควบคุมไม่ได้
	(5) ประเภทของวัตถุหรือสิ่งที่ ต้องการวิจัย	- บุคคล - กลุ่มบุคคล องค์กร - เขตพื้นที่ต่าง ๆ
	(6) ระดับของหน่วยวิเคราะห์	- การวิจัยระดับจุลภาค - การวิจัยระดับมหภาค
	(7) ผู้กระทำวิจัย	- การวิจัยที่กระทำโดยคนเดียว - การวิจัยประเภทกลุ่มบุคคล
	(8) ความลึกและความกว้าง ของข้อมูล	- การวิจัยเชิงปริมาณ - การวิจัยเชิงคุณภาพ
อัญญา ณ ระนอง (2554)	(1) จำแนกตามวัตถุประสงค์ วิจัย	- การวิจัยพื้นฐาน - การวิจัยประยุกต์
	(2) จำแนกตามวิธีการวิจัย	- การวิจัยเชิงทฤษฎี - การวิจัยเชิงประจักษ์
	(3) จำแนกตามวิธีการเก็บ ข้อมูล	- การวิจัยแบบทดลอง - การวิจัยแบบกึ่งทดลอง - การวิจัยแบบไม่ทดลอง

นักวิชาการ	เกณฑ์การจำแนกประเภทวิจัย	ประเภทวิจัย
	(4) จำแนกตามลักษณะข้อมูล	- การวิจัยเชิงปริมาณ - การวิจัยเชิงคุณภาพ
	(5) จำแนกตามความมุ่งหมายในการวิจัย	- การวิจัยแบบบุกเบิก - การวิจัยเชิงพรรณนา - การวิจัยเชิงวิเคราะห์
ศุภชัย ยาวะประภา (2544)	(1) จำแนกตามเป้าหมายในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์	- การวิจัยพื้นฐาน - การวิจัยประยุกต์
	(2) จำแนกตามเป้าหมายทางวิชาการ	- การวิจัยที่มุ่งพัฒนาทฤษฎี - การวิจัยที่มุ่งยืนยันทฤษฎี
	(3) จำแนกตามปรัชญาพื้นฐานในการแสวงหาความจริง	- การวิจัยเชิงปริมาณ - การวิจัยเชิงคุณภาพ
Gay, Mills and Airasian (2014)	(1) จำแนกตามวิธีการวิจัย	- การวิจัยเชิงปริมาณ - การวิจัยเชิงคุณภาพ
	(2) จำแนกตามวัตถุประสงค์วิจัย	- การวิจัยพื้นฐานและการวิจัยประยุกต์ - การวิจัยประเมินผล - การวิจัยและพัฒนา - การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ที่กล่าวมา เป็นเพียงตัวอย่างของจำนวนเกณฑ์ที่นักวิชาการใช้ในการจำแนกประเภทการวิจัย ซึ่งจะพบว่ามีหลากหลายมาก บทความนี้จึงประสงค์ที่จะรวบรวมเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกประเภทการวิจัยในภาพรวมทั้งหมดว่ามีกี่เกณฑ์และอย่างไรบ้าง เพื่อให้ได้มาซึ่งสารสนเทศในภาพรวมอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้

เนื่องจากมีมุมมองของนักวิชาการที่กล่าวถึงเกณฑ์ดังกล่าวในรายละเอียดปลีกย่อยที่ซ้ำกันบางส่วนและบางส่วนแตกต่างหลากหลายกัน ผู้เขียนจึงเห็นการนำเสนอข้อมูลในลักษณะที่ผ่านการวิเคราะห์และเสานำเสนอโดยมิได้จำแนกรายชื่อนักวิชาการเป็นรายบุคคล เพราะพิจารณาแล้วว่า การวิเคราะห์ข้อมูลก่อนแล้วนำเสนอว่าเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกประเภทวิจัยจะสามารถจัดแบ่งได้เป็นกี่เกณฑ์ และรายละเอียดปลีกย่อยของการจำแนกนั้นจะจัดแบ่งเป็นประเภทใดบ้างดูจะเป็นประโยชน์มากกว่าการแจ้งนับความถี่ของเกณฑ์ที่มีนักวิชาการกล่าวถึงมากนักเพียงใด

สำหรับหลักในการจำแนกประเภทวิจัย นั้น ผู้เขียนยึดตาม สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2546, หน้า 19-20) และ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2547 อ้างถึงใน ประสพชัย พสุนนท์, 2555, หน้า 15) ซึ่งกล่าวถึงหลักที่พึงยึดถือ 3 ประการ คือ (1) ต้องมีกลุ่มให้ครบถ้วน โดยสมาชิกแต่ละหน่วยที่ต้องการจำแนกนั้นต้องสามารถจัดลงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ (2) แต่ละกลุ่มที่กำหนดจะต้องแยกออกจากกันและกันโดยเด็ดขาด ไม่ทับซ้อนกัน และ (3) กลุ่มแต่ละกลุ่มควรมีความหมายที่ชัดเจนและมีจำนวนมากเพียงพอ ซึ่งหลักทั้ง 3 ประการนี้เป็นหลักที่ใช้ในการจำแนกประเภทของทุกอย่าง นอกจากนี้ผู้เขียนยังเพิ่มอีกประการ คือ (4) การจำแนกนั้นได้มีนักวิชาการกล่าวถึง เพื่อเป็นหลักประกันว่า เนื้อหาที่เกิดจากการจำแนกนี้ได้เกิดจากการแบ่งตามอารมณ์ของผู้เขียนโดยไม่มีแหล่งอ้างอิง แต่มาจากการจัดแบ่งหมวดหมู่ที่มีการกล่าวถึงโดยนักวิชาการ จึงเป็นที่มาของข้อบทความ “หลากหลายมิติในการจำแนกประเภทการวิจัย: มุมมองเชิงวิชาการ” ซึ่งจะได้อธิบายรายละเอียดในลำดับถัดไป

หลาภมิตีในการจำแนกประเภทการวิจัย: มุมมองเชิงวิชาการ

จากการศึกษาค้นคว้า ผู้เขียนพบว่า เกณฑ์ในการจำแนกประเภทการวิจัยนั้น มีความหลากหลายมิตินาก โดยสามารถจำแนกประเภทวิจัยได้อย่างน้อย 20 เกณฑ์ ดังนี้

1. ปรัชญาพื้นฐานในการแสวงหาความจริง

การจำแนกประเภทวิจัยโดยใช้เกณฑ์ปรัชญาพื้นฐานในการแสวงหาความจริง (นักวิชาการหลายท่านจะระบุเป็นจำแนกตามลักษณะของข้อมูล) สามารถจำแนกประเภทวิจัยได้เป็น 2-3 ประเภทหลัก ๆ คือ (1) การวิจัยเชิงปริมาณ ที่มีทัศนะว่าความจริงมีเพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น ซึ่งความจริงแบบของการวิจัยเชิงปริมาณนั้น คือสิ่งที่สามารถมองเห็นได้ สัมผัสได้ จับต้องได้ และสามารถให้ค่าเป็นตัวเลขได้ (ศุภชัย ยาวะประภาษ, 2544, หน้า 21) ดังนั้นลักษณะของข้อมูลจึงเป็นข้อมูลเชิงปริมาณที่เป็นตัวเลขที่มีหน่วยการวัดแน่นอน ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ตัวเลขในการสรุปผลการวิจัย และ (2) การวิจัยเชิงคุณภาพ มีทัศนะว่าความจริงมีลักษณะหลากหลาย และส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่สร้างขึ้น ความจริงไม่สามารถมองเห็น สัมผัส หรือจับต้องได้ ไม่มีลักษณะเป็นสากล ความจริงไม่สามารถให้ค่าเป็นตัวเลขได้ ความจริงนั้นจะเกิดจากการรับรู้ร่วมกัน ดังนั้นลักษณะของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยจึงเป็นข้อมูลในเชิงคุณภาพหรือเชิงคุณลักษณะ ไม่เน้นการนำตัวเลขหรือสถิติมาใช้ยืนยันผลการวิจัย

จากปรัชญาพื้นฐานในการแสวงหาความจริงที่ต่างกันระหว่างการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณกับการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น เปรียบเสมือนการสวมแว่นคนละเลนส์ ทั้งนี้ในโลกแห่งความเป็นจริง จะมีการวิจัยบางเล่มที่มีลักษณะเป็นทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพภายในเล่มเดียวกัน ซึ่งเรียกว่าเป็นวิธีการวิจัยแบบที่สามคือ

(3) การวิจัยผสานวิธี ซึ่งมีมุมมองว่าวิธีการวิจัยทั้ง 2 ต่างมีจุดเด่น จุดด้อยอยู่ในตัวเองทั้งคู่ กล่าวคือ การวิจัยเชิงคุณภาพทำให้ได้ความจริงในเชิงลึก ขณะที่การวิจัยเชิงปริมาณทำให้ได้ความจริงในเชิงกว้าง ดังนั้นหากทำการวิจัยผสานวิธีจะช่วยปิดจุดด้อยได้เป็นอย่างดี (รัตนะ บัวสนธิ์, 2556, หน้า 30) ดังนั้นลักษณะของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยผสานวิธีจึงมีทั้งลักษณะทั้งเป็นตัวเลขที่ใช้สถิติในการวิเคราะห์ และข้อมูลเชิงคุณภาพที่ไม่ใช่ตัวเลขด้วย กล่าวได้ว่า การวิจัยผสานวิธีเป็นสาขาหนึ่งของการวิจัยที่ใช้หลายวิธี ซึ่งรวมการใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพรวมถึงขั้นตอนการวิเคราะห์ต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน (Saunders, Lewis & Thornhill, 2016, p.169)

2. วัตถุประสงค์วิจัย

หากจำแนกประเภทวิจัยโดยวัตถุประสงค์วิจัย จะแบ่งวิจัยได้เป็น 4 ประเภท คือ (1) การวิจัยแบบบุกเบิก/วิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาความรู้ใหม่ ๆ ในเรื่องที่ยังไม่มีผู้ใดได้ศึกษามาก่อน (2) การวิจัยเชิงพรรณนา เป็นวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพรรณนาเหตุการณ์ต่าง ๆ ว่าเหตุการณ์เหล่านั้นเป็นเช่นไร ไม่มีการค้นหาสาเหตุ หรืออธิบายเชิงเหตุผลถึงที่มาหรือเหตุผลของการเกิดปรากฏการณ์นั้น ๆ (อัญชนา ณ ระนอง, 2554, หน้า 35) (3) การวิจัยเชิงอธิบาย เป็นการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาสาเหตุต่าง ๆ และอธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุผล และ (4) การวิจัยเชิงทำนาย เป็นการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เน้นการคาดการณ์หรือทำนายเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

3. วิธีการวิจัย

การจำแนกประเภทวิจัยโดยใช้เกณฑ์วิธีการวิจัย (นักวิชาการบางรายเรียกว่าเป็นการจำแนกตามลักษณะวิธีวิจัย) สามารถแบ่งวิจัยได้เป็น 3 ประเภท

คือ (1) การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ เป็นวิธีการวิจัยที่มุ่งค้นคว้าหาข้อเท็จจริงในอดีต เพื่ออธิบายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เหตุการณ์ เวลา และสถานที่ใน สมัยนั้น (พรณี ลีกิจวัฒน์, 2553, หน้า 13) (2) การวิจัยเชิงพรรณนา เป็นวิธีการ วิจัยที่มุ่งพรรณนาหรือบรรยายเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ โดยศึกษาจาก สภาพที่เป็นอยู่ตามธรรมชาติ ทั้งนี้การวิจัยเชิงพรรณนาอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทย่อย ๆ คือ การวิจัยเชิงสำรวจ การวิจัยเชิงความสัมพันธ์ และการวิจัยเชิง พัฒนาการ และ (3) การวิจัยเชิงทดลอง เป็นวิธีการวิจัยที่มุ่งพิสูจน์ความสัมพันธ์ เชิงเหตุผลของปรากฏการณ์ต่าง ๆ โดยมีการจัดกระทำกับตัวแปรอิสระเพื่อศึกษา ผลที่มีต่อตัวแปรตามและมีการควบคุมตัวแปรภายนอกมิให้มีผลกระทบต่อตัวแปร ตาม

4. ช่วงระยะเวลาของเรื่องที่ศึกษา

การจำแนกประเภทวิจัยโดยแบ่งตามช่วงระยะเวลาของเรื่องที่ศึกษา สามารถแบ่งประเภทวิจัยได้เป็น 3 ประเภท คือ (1) การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ เป็น การวิจัยที่มุ่งหาความรู้ ความจริง เกี่ยวกับเรื่องราวในอดีตที่ผ่านมาแล้ว ว่ามี ข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2557, หน้า 16) (2) การวิจัยร่วมสมัย/ เชิงปัจจุบัน เป็นการวิจัยที่มุ่งแสวงหาความรู้ ความจริง ที่เกิดขึ้นในสภาพปัจจุบัน และ (3) การวิจัยเชิงอนาคต เป็นการวิจัยเพื่อวางแผนหรือคาดการณ์อนาคต

5. แบ่งตามศาสตร์

หากจำแนกตามศาสตร์ สามารถแบ่งประเภทวิจัยได้เป็น 3 ประเภท คือ (1) การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ซึ่งเป็นการวิจัยที่เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต เช่น พืช สัตว์ รวมทั้งมนุษย์ (เน้นทางด้านกายภาพ) และสิ่งไม่มีชีวิต (เช่น หิน ดิน อากาศ น้ำ แร่ธาตุ เป็นต้น) (2) การวิจัยทางสังคมศาสตร์ เป็นการวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับ

ความสัมพันธ์ทางสังคมและพฤติกรรมมนุษย์ในสังคม และ (3) การวิจัยทางมนุษยศาสตร์ เป็นการวิจัยที่เน้นศึกษากฎภายในของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด จริยธรรม คุณค่า เป็นต้น

6. เหตุผลของการวิจัย

การจำแนกโดยใช้เหตุผลของการวิจัย (นักวิชาการบางท่านกล่าวว่าเป็นการจำแนกตามเป้าหมายในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์) เป็นเกณฑ์นั้น นักวิชาการส่วนใหญ่มักแบ่งการวิจัยเป็น 2 ประเภท คือ (1) การวิจัยพื้นฐานหรือการวิจัยบริสุทธิ์ หรือนักวิชาการบางท่าน อาทิ วิพร เกตุแก้ว (2550, หน้า 8) เรียกว่า การวิจัยเชิงวิชาการ เป็นการวิจัยเพื่อแสวงหาความรู้ ความจริง ที่เป็นหลักการ กฎเกณฑ์ ทฤษฎี เพื่อขยายหรือต่อยอดพื้นฐานความรู้ทางวิชาการ โดยไม่คำนึงว่าผลที่ได้จากการวิจัยจะนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร (สุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์ , 2555, หน้า 14) และ (2) การวิจัยประยุกต์ เป็นการวิจัยเพื่อนำผลวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงสภาพสังคม ความเป็นอยู่ หรือการดำเนินงานเพื่อประกอบการตัดสินใจ หรือผลการประเมินโครงการ เป็นต้น กล่าวได้ว่า การวิจัยประยุกต์มุ่งเน้นที่การนำผลการวิจัยไปใช้

นักวิชาการส่วนใหญ่แบ่งประเภทของวิจัยในลักษณะนี้เป็นเพียง 2 ประเภทย่อย ทั้งนี้ นักวิชาการบางท่าน เช่น จีรพรธณ กาญจนะจิตรา (2561) วิจารณ์ว่าเป็นการแบ่งที่คลุมเครือ ไม่ค่อยชัดเจน เพราะมีงานวิจัยพื้นฐานจำนวนมากที่ภายหลังมีส่วนในการแก้ปัญหาประยุกต์ใช้ ในขณะที่งานวิจัยประยุกต์ โดยเฉพาะทางสังคมศาสตร์ก็มีความสำคัญในการทดสอบทฤษฎีและสมมติฐานที่ได้จากการวิจัยพื้นฐานเช่นกัน ดังนั้นจึงมีนักวิชาการบางท่าน ได้กล่าวถึงประเภทของการวิจัยเพิ่มเติมอีก อาทิ Borden and Abbott (2011, pp. 4-5) และ

Fraenkel, Wallen and Hyun (2019, pp. 7) ได้จำแนก (3) การวิจัยผสมทั้งวิจัยพื้นฐานและวิจัยประยุกต์ กล่าวคือ ในเล่มวิจัยเดียวกันนั้นมีลักษณะเป็นทั้งการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยประยุกต์ ส่วน พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2531, หน้า 20) บุญชม ศรีสะอาด (2545, หน้า 15) และ ศิริพงษ์ เสาภายน (2546, หน้า 19) ได้จำแนก (4) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นการวิจัยประยุกต์ในลักษณะหนึ่งที่มีมุ่งแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานที่เป็นอยู่ในขณะนั้นเฉพาะหน้าเป็นเรื่อง ๆ ไป ผลการวิจัยที่ได้จะนำไปใช้ได้โดยตรงของปัญหานั้น ๆ เท่านั้น ไม่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ที่ต่างกันได้

7. การควบคุมตัวแปร

หากจำแนกประเภทวิจัยตามการควบคุมตัวแปร สามารถจำแนกการวิจัยได้เป็น 4 ประเภท คือ (1) การวิจัยเชิงทดลอง เป็นการวิจัยที่มีการควบคุมตัวแปรอย่างเคร่งครัด เพื่อดำเนินการทดสอบว่าตัวแปรอิสระ (X) มีผลต่อตัวแปรตาม (Y) หรือไม่ ในการวิจัยเชิงทดลองนักวิจัยจะมีการแบ่งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ซึ่งกลุ่มควบคุมจะมีลักษณะเหมือนกลุ่มทดลองทุกประการ ยกเว้นไม่มีการใส่ตัวแปรอิสระลงไป (บังคับค่าตัวแปรอิสระให้เป็น 0 ในกลุ่มควบคุม) และกระบวนการได้มาซึ่งการแบ่งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมนั้นจะต้องได้มาจากการแบ่งกลุ่มโดยสุ่ม (2) การวิจัยกึ่งทดลอง เป็นวิจัยที่นักวิจัยไม่สามารถควบคุมสภาพแวดล้อมและปัจจัยอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องได้อย่างเต็มที่แบบการวิจัยเชิงทดลอง เพราะอาจเกิดปัญหาความชอบธรรมหรือจริยธรรม (อัญชญา ณ ระนอง, 2554, หน้า 34) การวิจัยกึ่งทดลองมีลักษณะคล้ายการวิจัยเชิงทดลอง แต่ต่างกันตรงที่การได้มาซึ่งกลุ่มที่นำมาใช้ในการเปรียบเทียบกับกลุ่มทดลองจะไม่มีการแบ่งกลุ่มโดยสุ่ม หรืออาจไม่มีกลุ่มเปรียบเทียบเลย แต่จะทำการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรตามเป็นระยะ

ๆ ก่อนจะมีการใส่ตัวแปรอิสระลงไป และจะมีการติดตามเก็บข้อมูลเป็นระยะ ๆ หลังจากนั้น เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบผลก่อนและหลังได้ (3) *การวิจัยเชิงธรรมชาติหรือการวิจัยแบบไม่ทดลอง* เป็นการวิจัยที่ศึกษาสภาพต่าง ๆ ตามที่เป็นอยู่ตามธรรมชาติ โดยนักวิจัยไม่ได้ดำเนินการใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อดูผลที่เกิดขึ้น และ (4) *การวิจัยแบบเตรียมทดลอง* เป็นการวิจัยที่นักวิจัยเก็บข้อมูลหลังจากที่ได้มีการจัดกระทำ (ใส่ตัวแปรอิสระ) เพื่อดูผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มทดลอง แต่ไม่มีกลุ่มควบคุมหรือกลุ่มเปรียบเทียบ เป็นแบบของการวิจัยที่ไม่สมบูรณ์ และมีปัญหามากในการสรุปผลที่เที่ยงตรง (สุจิตรา บุญรัตพันธุ์, 2563, หน้า 54-73)

8. บทบาทของนักวิจัย

การจำแนกประเภทวิจัยตามบทบาทของนักวิจัย สามารถแบ่งวิจัยได้เป็น 2 ประเภท คือ (1) *การวิจัยแบบมีส่วนร่วม* เป็นการวิจัยที่นักวิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่ทำการสังเกต และประเมินกิจกรรมเหล่านั้นในฐานะสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งผู้ถูกวิจัยอาจไม่ตระหนักถึงบทบาทนักวิจัยในฐานะที่เป็นผู้วิจัย แต่มองในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม และ (2) *การวิจัยแบบไม่มีส่วนร่วม* เป็นวิจัยที่นักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้ถูกวิจัยที่ตนกำลังสังเกตอยู่ และประเมินข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้ในสายตาของคนนอกกลุ่ม (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2549, หน้า 15-16)

9. สถานที่ในการวิจัย

การจำแนกประเภทวิจัยตามสถานที่ในการวิจัย แบ่งประเภทวิจัยได้เป็น 2 ประเภท คือ (1) *การวิจัยในห้องทดลอง* เป็นการวิจัยที่ศึกษาปรากฏการณ์ในสภาพการณ์ที่อยู่ภายใต้การกำหนดหรือควบคุมโดยนักวิจัย โดยนักวิจัยนำ

กลุ่มเป้าหมายของการวิจัยมาอยู่ในสถานที่จำลอง ซึ่งมีการควบคุมสภาพการณ์บรรยากาศต่างๆ ให้เสมือนจริง และดำเนินการศึกษาเก็บข้อมูล (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2549, หน้า 15) และ (2) การวิจัยในสถานที่จริง (หรือเรียกอีกอย่างได้ว่าการวิจัยในสนาม) เป็นการวิจัยที่นักวิจัยศึกษาปรากฏการณ์ที่อยู่นอกเหนือการกำหนดหรือการควบคุมโดยนักวิจัย (สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์, 2563, หน้า 19) กล่าวคือ เป็นการวิจัยที่นักวิจัยออกไปศึกษาพฤติกรรม กิจกรรมต่าง ๆ วิธีการดำรงชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย ในสถานที่ หรือบรรยากาศที่กลุ่มเป้าหมายใช้ชีวิตอยู่จริง (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2549, หน้า 15)

10. ลักษณะของสิ่งที่ต้องการศึกษา

การจำแนกตามลักษณะของสิ่งที่ต้องการศึกษา สามารถแบ่งการวิจัยได้เป็น 6 ประเภท คือ (1) การวิจัยเอกสาร เป็นการวิจัยที่ศึกษาข้อมูลจากเอกสารโดยตรง (2) การวิจัยทางคลินิก เป็นวิจัยที่เกี่ยวกับคนไข้หรือผู้ป่วย (3) การวิจัยทางห้องปฏิบัติการ เป็นการวิจัยที่ศึกษาในห้องปฏิบัติการ (4) การวิจัยด้านสัตว์ทดลอง เป็นการวิจัยที่ต้องการศึกษากับสัตว์ (5) การวิจัยชุมชน เป็นการวิจัยเกี่ยวกับชุมชน และ (6) การวิจัยเชิงปฏิบัติ เป็นการวิจัยเกี่ยวกับการให้บริการ (รวีวรรณ ชินะตระกูล, 2545, หน้า 6)

11. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

หากจำแนกตามแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย จำแนกวิจัยได้เป็น 2-3 ประเภท คือ (1) การวิจัยปฐมภูมิ เป็นการวิจัยที่นักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในสนามด้วยตนเอง แล้วนำข้อมูลที่ได้จากภาคสนามมาทำการวิเคราะห์และสรุปผล และ (2) การวิจัยทุติยภูมิ เป็นการวิจัยที่นักวิจัยไม่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลในสนามด้วย

ตนเอง แต่ใช้แหล่งข้อมูลที่มีผู้อื่นได้เก็บรวบรวมข้อมูลไว้อยู่แล้วมาใช้ในการวิเคราะห์และสรุปผล

นอกจากการจำแนกเป็นการวิจัยปฐมภูมิ กับ การวิจัยทุติยภูมิแล้ว วรรัตน์ แกมเกตุ (2555, หน้า 39) ยังได้จำแนก (3) *การวิจัยอภิมาน* อีกด้วย คือ เป็นการวิจัยที่นักวิจัยสังเคราะห์ผลงานวิจัยหลาย ๆ เรื่องที่ตอบปัญหาวิจัยเดียวกัน เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่เป็นองค์ความรู้โดยภาพรวมเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ

12. ระดับของหน่วยวิเคราะห์

หากแบ่งตามระดับของหน่วยวิเคราะห์ จำแนกวิจัยได้เป็น 2 ประเภท คือ (1) *การวิจัยระดับจุลภาค* เป็นการวิจัยที่มีปัจเจกบุคคลเป็นหน่วยวิเคราะห์ อาจเป็นการศึกษาพฤติกรรม หรือทัศนคติต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และ (2) *การวิจัยระดับมหภาค* เป็นการวิจัยคุณสมบัติรวม ๆ ที่เป็นข้อมูลภาพรวมระดับประเทศ เช่น อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยในรอบ 10 ปี (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546, หน้า 27)

13. บทบาทของผู้ทำการวิจัย

การจำแนกตามบทบาทของผู้ทำการวิจัย แบ่งวิจัยได้เป็น 2 ประเภท คือ (1) *การวิจัยที่กระทำโดยคนเพียงคนเดียว* คือ นักวิจัยดำเนินการเพียงคนเดียว ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการวิจัย และ (2) *การวิจัยประเภทกลุ่มบุคคล* คือ เป็นวิจัยที่สร้างขึ้นโดยอาศัยบุคคลหลายคนหรือหลายหน่วยงานมาร่วมกันดำเนินการ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546, หน้า 27)

14. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การจำแนกประเภทวิจัยโดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถแบ่งวิจัยได้เป็น 8 ประเภท ได้แก่ (1) *การวิจัยเอกสาร* หรือการวิจัยห้องสมุด (เทียนฉาย กี

ระนันท์, 2544, หน้า 20; สุวิทย์ ภาณุจารี, 2563, หน้า 38) เป็นการวิจัยที่เก็บข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เช่น หนังสือ ตำรา รายงานการวิจัย บทความหนังสือพิมพ์ เอกสารทางราชการ จดหมายเหตุ ฯลฯ แล้วนำเสนอผลในเชิงวิเคราะห์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นการวิจัยโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิซึ่งนักวิจัยคนอื่นเป็นผู้รวบรวมไว้ (ณัฐพล ชันธไชย, 2567, หน้า 16) (2) *การวิจัยจากการสังเกต* เป็นการวิจัยที่นักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต ซึ่งอาจจำแนกได้เป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วมที่ผู้สังเกตเข้าไปมีส่วนร่วมกับกลุ่มคนที่ถูกศึกษา และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ที่เป็นการสังเกตโดยนักวิจัยจะกระทำตนเป็นบุคคลภายนอกไม่เข้าไปร่วมกิจกรรมที่ทำอยู่ (สุภางศ์ จันทวานิช, 2550, หน้า 48) (3) *การวิจัยแบบสำมะโน* เป็นการวิจัยที่นักวิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด (4) *การวิจัยสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่าง* เป็นการวิจัยที่นักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากบางส่วนของประชากร หรือที่เรียกว่า กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งก็คือกลุ่มย่อยของประชากรที่มาจากกรอบการสุ่ม (Shaughnessy, Zechmeister & Zechmeister, 2015, p. 140) (5) *การศึกษาเฉพาะกรณี* เป็นการศึกษาเรื่องที่สนใจในขอบเขตจำกัดหรือแคบ ๆ ใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่างไม่มาก แต่นักวิจัยจะทำการศึกษาในเรื่องนั้น ๆ อย่างลึกซึ้ง (6) *การวิจัยแบบมีส่วนร่วม* เป็นการทำวิจัยร่วมกันระหว่างนักวิจัยและกลุ่มเป้าหมาย มีการเก็บข้อมูลโดยที่นักวิจัยเข้าไปอยู่ร่วมกับกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา โดยการวิจัยประเภทนี้กลุ่มเป้าหมายจะมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวิจัย ตั้งแต่การกำหนดปัญหาไปจนถึงการสรุปผลการศึกษา (7) *การวิจัยเชิงทดลอง* เป็นวิจัยที่นักวิจัยเก็บข้อมูลจากการทดลอง โดยเป็นผลจากการจัดกระทำ (treatment) โดยมีการควบคุมตัวแปรต่าง ๆ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์วิจัยที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ และ (8)

การศึกษาแบบต่อเนื่อง เป็นการทําวิจัยที่นักวิจัยมีการเก็บข้อมูลเป็นระยะ ๆ ในช่วงห้วงวันเวลาที่แตกต่างกันเพื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของกลุ่มตัวอย่าง

15. เป้าหมายทางวิชาการ

การจำแนกประเภทวิจัยจากเป้าหมายทางวิชาการ สามารถจำแนกวิจัยได้เป็น 2 ประเภท คือ (1) การวิจัยที่มุ่งสำรวจเพื่อพัฒนาทฤษฎี เป็นวิจัยที่ไม่ได้เริ่มต้นจากพื้นฐานทางทฤษฎี แต่เริ่มจากปัญหาของกรณีศึกษาที่นักวิจัยสนใจ โดยมุ่งสืบเสาะเจาะลึกเพื่อแสวงหาคำตอบต่อประเด็นปัญหาแล้วนำความรู้ที่ได้จากการศึกษามาสรางเป็นแนวคิดและทฤษฎีต่อไป และ (2) การวิจัยที่มุ่งยืนยันทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว เป็นวิจัยที่เน้นการนำแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่มีผู้เสนอไว้แล้วไปทำการทดสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์จากที่นักวิจัยรวบรวมมาได้ เพื่อสรุปยืนยันหรือปฏิเสธแนวคิด ทฤษฎีที่มีอยู่ก่อนแล้ว (ศุภชัย ยาวะประภาส, 2544, หน้า 19-20)

16. ชนิดของข้อมูล

หากพิจารณาจำแนกประเภทวิจัยตามชนิดของข้อมูล จำแนกวิจัยได้เป็น 2 ประเภท คือ (1) การวิจัยเชิงประจักษ์ เป็นวิจัยที่ค้นหาความรู้ ความจริง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ ในสภาพปัจจุบัน มักใช้วิธีการทางสถิติมาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล และ (2) การวิจัยเชิงไม่ประจักษ์ เป็นการวิจัยที่ค้นหาความรู้ ความจริงจากข้อมูลที่มีอยู่แล้ว ได้แก่ บทความ ตำราต่าง ๆ ที่แสดงข้อคิดเห็นในเรื่องนั้น ๆ โดยไม่ใช้วิธีการทางสถิติแต่มักใช้การวิพากษ์วิจารณ์แทน (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 15) ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าการแบ่งประเภทวิจัยตามชนิดของข้อมูลดังกล่าวนี้ ดูมีความคล้ายคลึงกับเกณฑ์แหล่งข้อมูลที่ใช้ใน

การวิจัย เพียงแต่ใช้คำต่างกันกล่าวคือ หากแบ่งตามแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยจะ จำแนกเป็นการวิจัยปฐมภูมิ (ซึ่งก็คือการวิจัยเชิงประจักษ์) และการวิจัยทุติยภูมิ (ซึ่งก็คือการวิจัยเชิงไม่ประจักษ์) เพียงแต่นักวิชาการบางราย อาทิ วรณี แกม เกตุ (2555, หน้า 39) เพิ่มการวิจัยอภิมานเข้ามา

17. ระดับแห่งองค์ความรู้

การแบ่งตามระดับแห่งองค์ความรู้ สามารถจำแนกการวิจัยได้ 5 ประเภท โดยไล่เรียงไต่ระดับเป็นขั้น ๆ คือ (1) การวิจัยเชิงพรรณนา เป็นการวิจัยเพื่อมุ่ง ตอบคำถามว่า “อะไร” (2) การวิจัยเชิงอธิบาย เป็นการวิจัยเพื่อตอบคำถามว่า “ทำไม” (3) การวิจัยเชิงทำนาย เป็นการวิจัยเพื่อตอบคำถามว่า “เกิดผลตามมา อย่างไร” “เมื่อใด” และ “ที่ไหน” (4) การวิจัยเชิงประเมิน เป็นการวิจัยเพื่อตอบ คำถามว่า “สำคัญอย่างไร เพียงใด” และ (5) การวิจัยเชิงกำหนด เป็นการวิจัยเพื่อ ตอบคำถามว่า “ควรจัดการอย่างไร” (อุดม ทุมโฆสิต, 2567, หน้า 425)

18. ประเภทของวัตถุหรือสิ่งที่ต้องการวิจัย / หน่วยการวิเคราะห์

การจำแนกตามประเภทวัตถุหรือสิ่งที่ต้องการวิจัยหรือหน่วยวิเคราะห์ สามารถจำแนกวิจัยได้ 3 ประเภท คือ (1) บุคคล เป็นการวิจัยที่เก็บข้อมูลจาก บุคคล (2) กลุ่มบุคคล/องค์การ เป็นการวิจัยที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มบุคคล (เช่น ครอบครัว) หรือเก็บข้อมูลจากองค์การ และ (3) เขตพื้นที่ต่าง ๆ เป็นการวิจัยที่สิ่ง ที่ต้องการวิจัยเป็นเขตพื้นที่ต่าง ๆ เช่น หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด หรือ ประเทศ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546)

19. แนวทางการวิจัย

หากจำแนกตามแนวทางการวิจัย สามารถแบ่งวิจัยได้เป็น 2 ประเภท คือ (1) การวิจัยเชิงตีความ เป็นการวิจัยที่มุ่งวิเคราะห์ความหมาย สัญลักษณ์ มุมมอง

และแนวคิดของบุคคลที่มีต่อประเด็น เรื่องราวและปรากฏการณ์ต่าง ๆ ผ่านพฤติกรรมของบุคคล (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2549, หน้า 15; วัลลภฯ สุขสวัสดิ์, 2560, หน้า 13) โดยลักษณะของการวิจัยเชิงตีความมักเป็นแบบอุปนัย และมักเกี่ยวข้องกับวิธีการเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล (Gray, 2009, p. 36) และ (2) การวิจัยเชิงหน้าที่ เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ อาทิ การรับรู้ ความคิดเห็น ทศนคติ และพฤติกรรมของบุคคลเพื่อหาข้อสรุป (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2549, หน้า 15; วัลลภฯ สุขสวัสดิ์, 2560, หน้า 13) โดยมุ่งเน้นการแก้ปัญหาหรือพัฒนาวิธีการเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่นำไปใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสนับสนุนการทำงานหรือการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยลักษณะของการวิจัยเชิงหน้าที่อาจใช้การวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพก็ได้ ขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหาและเป้าหมายของการวิจัย

20. เนื้อหาวิชา

การจำแนกตามเนื้อหาวิชา สามารถจำแนกประเภทการวิจัยได้เป็นหลากหลายประเภทมาก เพราะเป็นการจำแนกแบบเจาะตามเนื้อหาของวิชาในแต่ละศาสตร์ อาทิ การวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ การวิจัยทางรัฐศาสตร์ การวิจัยการตลาด การวิจัยทางการศึกษา การวิจัยทางนิติศาสตร์ การวิจัยทางสาธารณสุข เป็นต้น ทั้งนี้แม้การจำแนกตามเนื้อหาวิชาจะดูเจาะจงในแต่ละศาสตร์แล้วก็ตามแต่ในความเป็นจริงในแต่ละศาสตร์จะมีองค์ความรู้ย่อย ๆ ประกอบอยู่ภายใต้ร่มใหญ่ เช่น การวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ เป็นการแสวงหาความรู้ ความจริง ต่อปัญหาหรือคำถามวิจัยทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ทั้งองค์การและการจัดการในภาครัฐ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในภาครัฐ การบริหารงานคลังสาธารณะ

การศึกษานโยบายสาธารณะ และจริยธรรมในการบริหารงานภาครัฐ เป็นต้น โดยที่การแสวงหาความรู้ความจริงดังกล่าว ดำเนินไปด้วยวิธีการที่เป็นระบบ มีระเบียบกฎเกณฑ์ หรือเรียกว่าเป็นวิทยาศาสตร์

ตารางที่ 2 หลากมิติในการจำแนกประเภทงานวิจัย

เกณฑ์การแบ่ง	ประเภทวิจัย	คำอธิบาย	แหล่งอ้างอิง
1. ปรัชญาพื้นฐานในการแสวงหาความจริง (ลักษณะของข้อมูล)	1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research)	เป็นการวิจัยมีทัศนะว่าความจริงมีเพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น (Single Reality) ซึ่งสิ่งเป็นจริงต้องมองเห็นได้ สัมผัสได้ จับต้องได้ และที่สำคัญคือสามารถให้ค่าเป็นตัวเลขได้ มีลักษณะเป็นสากล (ลักษณะของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยจึงเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นตัวเลขที่มีหน่วยของการวัดที่แน่นอน ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ตัวเลขในการสรุปผลการวิจัย)	Babbie (2010) Creswell (2009) Johnson and Christensen (2012) Gay, Mills and Airasian (2014) Fraenkel, Wallen and Hyun (2019) เครือวัลย์ ลิ้มปิยะศรีสกุล (2530) พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2531) เพ็ญแข แสงแก้ว (2541) บุญเรียง ขจรศิลป์ (2543) ศุภชัย ยาวะประภาส (2544) ธนัน อนุমানราชธน (2544) รวีวรรณ ชินะตระกูล (2545) บุญชม ศรีสะอาด (2545) ศิริพงษ์ เสงายน (2546) ปาริชาติ สถาปิตานนท์
	1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ	เป็นการวิจัยที่มีทัศนะว่าความจริงมีลักษณะหลากหลาย และส่วนใหญ่	

เกณฑ์การ แบ่ง	ประเภทวิจัย	คำอธิบาย	แหล่งอ้างอิง
	(qualitative research)	เป็นสิ่งที่สร้างขึ้น ความ จริงไม่สามารถมองเห็น หรือจับต้องได้ ไม่มี ลักษณะเป็นสากล ไม่ สามารถให้ค่าเป็นตัวเลข ได้ ความจริงจะเกิดจาก การรับรู้ร่วมกัน (ลักษณะของข้อมูลที่ใช้ ในการวิจัยจึงเป็นข้อมูล เชิงคุณภาพหรือเชิง คุณลักษณะ ไม่เห็น ตัวเลขสถิติมายืนยัน ผลการวิจัย)	(2549) บุญธรรม กิจ ปรีดาปริสุทธิ (2549) สุวิมล ติรกานนท์ (2549) อรุณี อ่อนสวัสดิ์ (2551) พรณี ลีกิจ วัฒนะ (2553) ฉัตรสมน พฤทธิปัญญา (2553) อัญชานา ณ ระนอง (2554) บุญเลิศ จิตตั้ง วัฒนา (2555) ประสพ ชัย พสุนนท์ (2555) รัตน์ บัวสนธิ์ (2556) วัลลภวิช สุขสวัสดิ์ (2560) อรพรรณ คง มาลัย และ อัญญิฐา ติษ ฐานนท์ (2562) มนสิข สิทธิ์สมบุรณ์ (2563) สุจิ ตรา บุญยรัตพันธุ์ (2563) ณัฐวิภา สิน สุวรรณ (2564) นิภา พรรณ เจนสันติกุล (2565) ฤทัยชนนี สิทธิ ชัย (2565) สายฝน ไชย ศรี (2565) ประดิษฐ์ ดีวัฒนกุล (2567) วีระ ยุทธ พรพจน์ธนาต (2567)

เกณฑ์การแบ่ง	ประเภทวิจัย	คำอธิบาย	แหล่งอ้างอิง
	1.3 การวิจัยผสมวิธี (mixed methods research)	เป็นการวิจัยที่เห็นว่าวิธีการวิจัยทั้ง 2 วิธีสามารถนำมาใช้ร่วมกันในการแสวงหาความรู้ความจริงได้ เพราะวิธีการวิจัยทั้ง 2 ต่างมีจุดเด่น จุดด้อย อยู่ในตัวเองทั้งคู่ การวิจัยเชิงคุณภาพจะทำให้ได้ความจริงเชิงลึก ขณะที่วิธีการวิจัยเชิงปริมาณจะทำให้ได้ความจริงในเชิงกว้าง ดังนั้นหากมีการนำวิธีการวิจัยทั้ง 2 มาใช้ร่วมกันก็จะช่วยปิดจุดด้อยที่มีอยู่ได้เป็นอย่างดี (ลักษณะของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยจึงมีทั้งลักษณะที่เป็นตัวเลขที่ใช้สถิติในการวิเคราะห์ และข้อมูลเชิงคุณภาพที่ไม่ใช่ตัวเลขด้วย)	Creswell (2009) Johnson and Christensen (2012) Fraenkel, Wallen and Hyun (2019) รัตนะ บัวสนธ์ (2556) นิภาพรรณ เจนสันติกุล (2565) วีระยุทธพรพจน์ธนาต (2567)
2. วัตถุประสงค์วิจัย	2.1 การวิจัยแบบบุกเบิก (exploratory research)	เป็นวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาความรู้ใหม่ ๆ ในเรื่องที่ยังไม่มีผู้ใดศึกษามาก่อน	เพ็ญแข แสงแก้ว (2541) ธนัน อนุมานราชชน (2544) สุชาติประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2546) ปาริชาติ สภา

เกณฑ์การแบ่ง	ประเภทวิจัย	คำอธิบาย	แหล่งอ้างอิง
	2.2 การวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research)	เป็นวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพรรณนาเหตุการณ์ต่าง ๆ ว่าเหตุการณ์เหล่านั้นเป็นอย่างไร	ปิตานนท์ (2549) ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2551) ฉัตรสุมน พงพิภิญโญ (2553)
	2.3 การวิจัยเชิงอธิบาย (explanatory research)	เป็นวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาสาเหตุต่าง ๆ และอธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (causal relationship)	วัชรภรณ์ สุริยาภิวัฒน์ (2560) วัลลภ สุขสวัสดิ์ (2560) สุธิตรา บุญยรัตพันธุ์ (2563) วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ (2567)
	2.4 การวิจัยเชิงทำนาย (predictive research)	เป็นวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เน้นการคาดการณ์หรือทำนายเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต	ฉัตรสุมน พงพิภิญโญ (2553) วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ (2567)
3. วิธีการศึกษาวิจัย (ลักษณะวิธีวิจัย)	3.1 การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (historical research)	เป็นวิจัยที่เน้นการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีต	เครือวัลย์ ลิ้มปิยะศรีสกุล (2530) พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2531) นิภาศรีไพโรจน์ (2531)
	3.2 การวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research)	เป็นวิจัยที่มุ่งพรรณนาหรือบรรยายเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ โดยศึกษาจากสภาพที่เป็นอยู่ตามธรรมชาติ	บุญเรียง ขจรศิลป์ (2543) บุญชม ศรีสะอาด (2545) ศิริพงษ์ เสงี่ยมาน (2546) บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธ์ (2549)
	3.3 การวิจัยเชิงทดลอง	เป็นวิจัยที่มุ่งพิสูจน์ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของปรากฏการณ์ต่าง ๆ	พรรณณี ลีกิจวัฒน์ (2553) วรณี แกม

เกณฑ์การแบ่ง	ประเภทวิจัย	คำอธิบาย	แหล่งอ้างอิง
	(experimental research)	โดยมีการจัดกระทำกับตัวแปรอิสระเพื่อศึกษาผลที่มีต่อตัวแปรตาม และมีการควบคุมตัวแปรภายนอกมิให้มีผลกระทบต่อตัวแปรตาม	เกตุ (2555) อรพรรณ คงมาลัย และ อัญญา ดิษฐานนท์ (2562) มนสิข สิทธิสมบูรณ์ (2563) วีระยุทธ พรพจน์ธนาต (2567)
4. ช่วงระยะเวลาของเรื่องที่ศึกษา	4.1 การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (historical research)	เป็นวิจัยที่มุ่งค้นคว้าหาความรู้ ความจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในอดีตที่ผ่านมาแล้ว	บุญชม ศรีสะอาด (2545) ศิริพงษ์ เศาภายน (2546) วัลลกลำพาย (2551) อรุณีอ่อนสวัสดิ์ (2551) จัตรสุนน พฤณีภิญโญ (2553) พรณีลีลิจิวัณณะ (2553)
	4.2 การวิจัยร่วมสมัย/เชิงปัจจุบัน (contemporary research)	เป็นวิจัยที่แสวงหาความรู้ความจริงในสภาพปัจจุบัน	วรรณ แกมเกตุ (2555) วีระยุทธ พรพจน์ธนาต (2567)
	4.3 การวิจัยเชิงอนาคต (future research)	เป็นวิจัยเพื่อวางแผนหรือคาดการณ์อนาคต	
5. แบ่งตามศาสตร์	5.1 การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (natural science)	เป็นการวิจัยที่เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต เช่น พืช สัตว์ รวมทั้งมนุษย์ (เน้นทางด้านกายภาพ) และสิ่งไม่มีชีวิต (เช่น หิน ดิน อากาศ น้ำ แร่ธาตุ เป็นต้น)	นิภา ศรีไพโรจน์ (2531) รวีวรรณ ชินะตระกูล (2545) บุญชม ศรีสะอาด (2545) บุญเจิด โสภณ (2550) พรณีลีลิจิวัณณะ (2553) จัตรสุนน พฤณีภิญโญ

เกณฑ์การแบ่ง	ประเภทวิจัย	คำอธิบาย	แหล่งอ้างอิง
	5.2 การวิจัยทางสังคมศาสตร์ (social science)	เป็นการวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคมและพฤติกรรมมนุษย์ในสังคม	(2553) บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2555) ประสพชัย พสุนนท์ (2555) อรพรรณ คงมาลัย และ อัญญา ดิษฐานนท์ (2562) ฤทัยชนนี สิทธิชัย (2565) วีระยุทธ พรพจน์ธนาต (2567)
	5.3 การวิจัยทางมนุษยศาสตร์ (humanity)	เป็นการวิจัยที่เน้นศึกษาโลกภายในของมนุษย์ ที่เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด จริยธรรม คุณค่า เป็นต้น	บุญ ชม ศรีสะอาด (2545) วีระยุทธ พรพจน์ธนาต (2567)
6. เหตุผลของการวิจัย (หรือเป้าหมายในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์)	6.1 การวิจัยพื้นฐาน (basic research) หรือ การวิจัยบริสุทธิ์ (pure research)	เป็นการวิจัยเพื่อหาความรู้ ความจริง ที่เป็นหลักการ กฎเกณฑ์ ทฤษฎี เพื่อขยายหรือต่อยอดพื้นฐานความรู้ทางวิชาการ	Cozby (2009) Babbie (2010) Bordens and Abbott (2011) Gay, Mills and Airasian (2014) Saunders, Lewis and Thornhill (2016) Fraenkel, Wallen and Hyun (2019) เครือวัลย์ ลิ้มปิยะศรีสกุล (2530) พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2531) นิภา ศรีไพโรจน์ (2531) เพ็ญแข แสงแก้ว (2541) บุญเรียง ขจรศิลป์ (2543) ศุภชัย
	6.2 การวิจัยประยุกต์ (applied research)	เป็นการวิจัยเพื่อนำผลวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงสภาพสังคม ความเป็นอยู่ หรือการดำเนินงาน เพื่อประกอบการตัดสินใจ หรือผลการประเมินโครงการ เป็นต้น	

เกณฑ์การ แบ่ง	ประเภทวิจัย	คำอธิบาย	แหล่งอ้างอิง
			ยวาทะภาษา (2544) ธวัช อนุมานราชธน (2544) บุญชม ศรี สะอาด (2545) รวีวรรณ ชินะตระกูล (2545) สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2546) ศิริพงษ์ เต ภายน (2546) ปาวิชาต สถาปิตานนท์ (2549) วิ พร เกตุแก้ว (2550) อรุณี อ่อนสวัสดิ์ (2551) ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2551) พรณี ลีกิจ วิวัฒน์ (2553) อัญชนา ณ ระนอง (2554) บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2555) ประสพชัย พสุนนท์ (2555) ศรีเพ็ญ ทรัพย์มนชัย, มนวิภา ผดุงสิทธิ์ และ นภตล รมโพธิ์ (2557) วัลลภวิช สุขสวัสดิ์ (2560) จีรพรรณ กาญจ นะจิตรา (2561) อร พรรณ คงมัลย์ และ อัญญณา ดิษฐานนท์ (2562) มัลลิกา ธรรม จริยวัฒน์ (2562) มนสิข สิทธิสมบุรณ์ (2563) สุจิตรา บุณยรัต

เกณฑ์การ แบ่ง	ประเภทวิจัย	คำอธิบาย	แหล่งอ้างอิง
			พันธุ์ (2563) ญัฐวิภา สินสุวรรณ (2564) นิภาพรรณ เจนสันติกุล (2565) ฤทัยชนนี สิทธิ ชัย (2565) วีระยุทธ พร พจน์ธนาต (2567)
	6.3 การวิจัยผสมทั้ง วิจัยพื้นฐานและ วิจัยประยุกต์	เป็นการวิจัยที่มีลักษณะ ผสมทั้งวิจัยพื้นฐานและ วิจัยประยุกต์	Bordens and Abbott (2011) Fraenkel, Wallen and Hyun (2019) วีระยุทธ พร พจน์ธนาต (2567)
	6.4 การวิจัยเชิง ปฏิบัติ (action research)	เป็นวิจัยประยุกต์ใน ลักษณะหนึ่งที่มีมุ่ง แก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็น เรื่อง ๆ ไป ผลการวิจัยที่ ได้นำไปใช้ได้ ขอบเขตของปัญหานั้น ๆ เท่านั้น ไม่สามารถ นำไปใช้ในสถานการณ์ อื่น ๆ ที่ต่างกันได้	พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2531) บุญชม ศรีสะอาด (2545) ศิริพงษ์ เศษภายน (2546) บุญเลิศ จิตตั้ง วัฒนา (2555) ประสพชัย พสุนนท์ (2555) นิภาพรรณ เจนสันติกุล (2565) ฤทัยชนนี สิทธิชัย (2565) วีระยุทธ พร พจน์ธนาต (2567)
7. การ ควบคุมตัว แปร	7.1 การวิจัยเชิง ทดลอง (experimental research)	เป็นการวิจัยที่มีการ ควบคุมตัวแปรอย่าง เคร่งครัด เพื่อทดสอบว่า ตัวแปรอิสระจะมีผลต่อตัว	บุญชม ศรีสะอาด (2545) สุวิมล ติรกานนท์ (2549) บุญธรรม กิจปรีดา

เกณฑ์การแบ่ง	ประเภทวิจัย	คำอธิบาย	แหล่งอ้างอิง
		แปรตามหรือไม่ ในการวิจัยเชิงทดลองจะมีการแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยกลุ่มควบคุมจะมีลักษณะเหมือนกลุ่มทดลองทุกประการยกเว้นไม่มีการใส่ตัวแปรอิสระลงไป และกระบวนการได้มาซึ่งการแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมนั้นจะต้องได้มาจากการแบ่งกลุ่มโดยสุ่ม	บริสุทธิ์ (2549) อัญชนา ณ ระนอง (2554) สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์ (2563) นิภาพรณ เจนสันติกุล (2565) วีระยุทธ พรพจน์ธนา มาศ (2567)
	7.2 การวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental research)	เป็นวิจัยที่มีลักษณะคล้ายการวิจัยเชิงทดลอง แต่ต่างตรงที่การได้มาซึ่งกลุ่มที่ใช้ในการเปรียบเทียบกับกลุ่มทดลองจะไม่มีการแบ่งกลุ่มโดยสุ่ม	
	7.3 การวิจัยเชิงธรรมชาติ (naturalistic research) หรือการวิจัยแบบไม่ทดลอง (non-experimental research)	เป็นการวิจัยที่ศึกษาสภาพต่าง ๆ ตามที่เป็นอยู่ตามธรรมชาติ โดยนักวิจัยไม่ได้ดำเนินการใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อดูผลที่เกิดขึ้น	

เกณฑ์การแบ่ง	ประเภทวิจัย	คำอธิบาย	แหล่งอ้างอิง
	7.4 การวิจัยแบบเตรียมทดลอง (pre-experimental research)	เป็นการวิจัยที่นักวิจัยเก็บข้อมูลหลังจากที่ได้มีการจัดกระทำ (ใส่ตัวแปรอิสระ) เพื่อดูผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มทดลอง แต่ไม่มีกลุ่มควบคุมหรือกลุ่มเปรียบเทียบ เป็นแบบวิจัยที่ไม่สมบูรณ์ มีปัญหามากในการสรุปผลที่เที่ยงตรง	สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์ (2563) วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ (2567)
8. บทบาทของนักวิจัย	8.1 การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (participatory research)	เป็นวิจัยที่นักวิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมสังเกต และประเมินกิจกรรมเหล่านั้นในฐานะสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งผู้ถูกวิจัยอาจไม่ตระหนักถึงบทบาทนักวิจัยในฐานะที่เป็นผู้วิจัย แต่มองในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม	ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2549) วิลลักษ์ สุขสวัสดิ์ (2560) ณัฐวิภา สิ้นสุวรรณ (2564) วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ (2567)
	8.2 การวิจัยแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participatory research)	เป็นวิจัยที่นักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้ถูกวิจัยที่ตนกำลังสังเกตอยู่ และประเมินข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้ในสายตาของคนนอกกลุ่ม	

เกณฑ์การแบ่ง	ประเภทวิจัย	คำอธิบาย	แหล่งอ้างอิง
9. สถานที่ในการวิจัย	9.1 การวิจัยในห้องทดลอง (laboratory research)	เป็นการวิจัยที่ศึกษาปรากฏการณ์ในสภาพการณ์ที่อยู่ภายใต้การกำหนดหรือควบคุมโดยนักวิจัย	ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2549) วัลลภ สุขสวัสดิ์ (2560) สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์ (2563) ณัฐวิภา สินสุวรรณ (2564) วีระยุทธ พรพจน์ธนาต (2567)
	9.2 การวิจัยในสถานที่จริง (field research)	เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ที่อยู่นอกเหนือการกำหนดหรือควบคุมโดยนักวิจัย	
10. ลักษณะของสิ่งที่ต้องการศึกษา	10.1 การวิจัยเอกสาร (documentary research)	เป็นวิจัยที่ศึกษาข้อมูลจากเอกสารโดยตรง	รวิวรรณ ชินะตระกูล (2545) วีระยุทธ พรพจน์ธนาต (2567)
	10.2 การวิจัยทางคลินิก (clinic research)	เป็นวิจัยที่เกี่ยวกับคนไข้หรือผู้ป่วย	
	10.3 การวิจัยในห้องปฏิบัติการ (laboratory research)	เป็นการวิจัยในห้องปฏิบัติการ	
	10.4 การวิจัยด้านสัตว์ทดลอง (animal research)	เป็นการวิจัยด้านสัตว์ทดลอง	
	10.5 การวิจัยชุมชน (community research)	เป็นการวิจัยเกี่ยวกับชุมชน	

เกณฑ์การแบ่ง	ประเภทวิจัย	คำอธิบาย	แหล่งอ้างอิง
	10.6 การวิจัยเชิงปฏิบัติ (operational research)	เป็นการวิจัยที่เกี่ยวกับการให้บริการ	
11. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย	11.1 การวิจัยปฐมภูมิ (primary research)	เป็นการวิจัยที่นักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในสนามเอง แล้วนำมาวิเคราะห์สรุปผล	วรรณณี แกมเกตุ (2555) มนสิข สิริธิสมบุรณ์ (2563) สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์ (2563) วีระยุทธ พรพจน์ธนาภา (2567)
	11.2 การวิจัยทุติยภูมิ (secondary research)	เป็นการวิจัยที่นักวิจัยใช้แหล่งข้อมูลที่มีผู้อื่นเก็บรวบรวมได้มาใช้ในการวิเคราะห์ สรุปผล	
	11.3 การวิจัยอภิมาน (meta-analysis research)	เป็นวิจัยที่นักวิจัยสังเคราะห์ผลงานวิจัยหลาย ๆ เรื่องที่ตอบปัญหาวิจัยเดียวกันเพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่เป็นองค์ความรู้โดยรวมเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ	วรรณณี แกมเกตุ (2555) วีระยุทธ พรพจน์ธนาภา (2567)
12. ระดับของหน่วยวิเคราะห์	12.1 การวิจัยระดับจุลภาค (micro level)	เป็นวิจัยที่มีปัจเจกบุคคลเป็นหน่วยวิเคราะห์ อาจเป็นการศึกษาพฤติกรรมหรือทัศนคติต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง	สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2546) วัลลภ ลำพวย (2551) วีระยุทธ พรพจน์ธนาภา (2567)
	12.2 การวิจัยระดับมหภาค (macro level)	เป็นการวิจัยคุณสมบัติรวม ๆ ที่เป็นข้อมูลภาพรวมระดับประเทศ	

เกณฑ์การ แบ่ง	ประเภทวิจัย	คำอธิบาย	แหล่งอ้างอิง
		เช่น อัตราการ เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ของไทยในรอบ 10 ปี	
13. บทบาท ของ ผู้ทำการวิจัย	13.1 การวิจัยที่ กระทำโดยคนเพียง คนเดียว	วิจัยที่มีนักวิจัยดำเนินการ เพียงคนเดียวตั้งแต่ต้นจน จบกระบวนการ	สุชาติ ประสิทธิ์รัฐ สินธุ์ (2546) วีระยุทธ พรพจน์ธนาต (2567)
	13.2 การวิจัย ประเภทกลุ่มบุคคล	วิจัยที่สร้างขึ้นโดยอาศัย บุคคลหลายคนหรือหลาย หน่วยงานมาร่วมกัน ดำเนินการ	
14. วิธีการ เก็บรวบรวม ข้อมูล	14.1 การวิจัย เอกสาร (documentary research)	วิจัยที่เก็บข้อมูลจาก เอกสารต่าง ๆ เช่น หนังสือ ตำรา รายงาน การวิจัย บทความ หนังสือพิมพ์ เอกสารทาง ราชการ จดหมายเหตุ เป็นต้น แล้วนำเสนอผล ในเชิงวิเคราะห์	นิภา ศรีไพโรจน์ (2531) สุวิมล ทิร กานันท์ (2549) ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2551) วีระยุทธ พร พจน์ธนาต (2567)
	14.2 การวิจัยจาก การสังเกต (observation research)	วิจัยที่เก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสังเกต	
	14.3 การวิจัยแบบ สำมะโน (census research)	วิจัยที่เก็บรวบรวมข้อมูล จากทุกหน่วยของ ประชากร	

เกณฑ์การแบ่ง	ประเภทวิจัย	คำอธิบาย	แหล่งอ้างอิง
	14.4 การวิจัยสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่าง (sample survey research)	วิจัยที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง	
	14.5 การศึกษาเฉพาะกรณี (case study)	เป็นการศึกษาเรื่องที่สนใจในขอบเขตจำกัดหรือแคบๆ ใช้จำนวนตัวอย่างไม่มากแต่จะศึกษาในเรื่องนั้น ๆ อย่างลึกซึ้ง	
	14.6 การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (participatory research)	เป็นการวิจัยร่วมกันระหว่างนักวิจัยและกลุ่มเป้าหมาย มีการเก็บข้อมูลโดยการที่นักวิจัยเข้าไปอยู่ร่วมกับกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา การวิจัยประเภทนี้กลุ่มเป้าหมายจะมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวิจัย ตั้งแต่การกำหนดปัญหาไปจนถึงการสรุปผลการศึกษา	สุวิมล ติรกานันท์ (2549) ศติพัฒน์ ยอดเพชร (2551) วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ (2567)
	14.7 การวิจัยเชิงทดลอง (experimental research)	เป็นวิจัยที่นักวิจัยเก็บข้อมูลมาจากการทดลอง ซึ่งเป็นผลจากการจัดกระทำ (Treatment) โดยมีการควบคุมตัวแปรต่างๆ	นิภา ศรีไพโรจน์ (2531) วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ (2567)

เกณฑ์การแบ่ง	ประเภทวิจัย	คำอธิบาย	แหล่งอ้างอิง
		ให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์วิจัยที่ กำหนดไว้	
	14.8 การศึกษา แบบต่อเนื่อง (panel study)	เป็นวิจัยที่มีการเก็บข้อมูล เป็นระยะ ๆ ในช่วงห้วง วันเวลาที่แตกต่างกันเพื่อ พิจารณาการเปลี่ยนแปลง ของกลุ่มตัวอย่าง	
15. เป้าหมาย ทางวิชาการ	15.1 การวิจัยที่มุ่ง สำรวจเพื่อพัฒนา ทฤษฎี (exploratory research)	เป็นวิจัยที่ไม่ได้เริ่มต้น จากพื้นฐานทางทฤษฎี แต่เริ่มจากปัญหาของ กรณี (case) ที่สนใจ ศึกษา โดยมุ่งสืบเสาะ เจาะลึกเพื่อแสวงหา คำตอบต่อประเด็นปัญหา แล้วนำความรู้ที่ได้จาก การศึกษามาสร้างเป็น แนวคิดและทฤษฎี	ศุภชัย ยาวะประภาษ (2544) วีระยุทธ พร พจน์ธนมาศ (2567)
	15.2 การวิจัยที่มุ่ง ยืนยันทฤษฎีที่มีอยู่ แล้ว (confirmatory research)	เป็นวิจัยที่เน้นการนำ แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่มี ผู้เสนอไว้แล้วไปทำการ ทดสอบด้วยข้อมูลเชิง ประจักษ์จากที่นักวิจัย รวบรวมมาได้ เพื่อสรุป ยืนยันหรือปฏิเสธแนวคิด ทฤษฎีที่มีอยู่ก่อนแล้ว	

เกณฑ์การแบ่ง	ประเภทวิจัย	คำอธิบาย	แหล่งอ้างอิง
16. ชนิดของข้อมูล	16.1 การวิจัยเชิงประจักษ์ (empirical research)	เป็นวิจัยที่ค้นหาความรู้ความจริง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ ในสภาพปัจจุบัน มักใช้วิธีการทางสถิติมาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล	บุญชม ศรีสะอาด (2545) วัลลภ ลำพาย (2551) ฤทัยชนนี สิริรัชย์ (2565) สายฝน ไชยศรี (2565)
	16.2 การวิจัยเชิงไม่ประจักษ์ (nonempirical research)	เป็นการวิจัยที่ค้นหาความรู้ ความจริงจากข้อมูลที่มีอยู่แล้ว ได้แก่ บทความ ตำราต่าง ๆ ที่แสดงข้อคิดเห็นในเรื่องนั้น ๆ โดยไม่ใช้วิธีการทางสถิติแต่มักใช้การวิพากษ์วิจารณ์แทน	
17. ระดับแห่งองค์ความรู้	17.1 การวิจัยเชิงพรรณนา	เป็นการวิจัยเพื่อตอบคำถามว่า “อะไร”	อุดม ทุมโฆสิต (2567)
	17.2 การวิจัยเชิงอธิบาย	เป็นการวิจัยเพื่อตอบคำถามว่า “ทำไม”	
	17.3 การวิจัยเชิงทำนาย	เป็นการวิจัยเพื่อตอบคำถามว่า “เกิดผลตามมาอย่างไร” “เมื่อใด” “ที่ไหน”	
	17.4 การวิจัยเชิงประเมิน	เป็นการวิจัยเพื่อตอบคำถามว่า “สำคัญอย่างไรเพียงใด”	
	17.5 การวิจัยเชิงกำหนด	เป็นการวิจัยเพื่อตอบคำถามว่า “ควรจัดการอย่างไร”	

เกณฑ์การแบ่ง	ประเภทวิจัย	คำอธิบาย	แหล่งอ้างอิง
18. ประเภทของวัตถุหรือสิ่งที่ต้องการวิจัย / หน่วยการวิเคราะห์	18.1 บุคคล	เป็นการวิจัยที่เก็บข้อมูลจากบุคคล	สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2546)
	18.2 กลุ่มบุคคล (เช่น ครอบครัว) องค์การ	เป็นการวิจัยที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มบุคคล (เช่น ครอบครัว) หรือเก็บข้อมูลจากองค์การ	
	18.3 เขตพื้นที่ต่าง ๆ	เป็นการวิจัยที่สิ่งที่ต้องการวิจัยเป็นเขตพื้นที่ต่าง ๆ เช่น หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด หรือประเทศ	
19. แนวทางการวิจัย	19.1 การวิจัยเชิงตีความ (interpretive research)	เป็นการวิจัยที่มุ่งวิเคราะห์ความหมาย สัญลักษณ์ มุมมอง และแนวคิดของบุคคลที่มีต่อประเด็น เรื่องราวและปรากฏการณ์ต่าง ๆ ผ่านพฤติกรรมของบุคคล	ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2549) วัลลภ สุขสวัสดิ์ (2560)
	19.2 การวิจัยเชิงหน้าที่ (functional research)	เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ อาทิ การรับรู้ ความคิดเห็น ทัศนคติ และพฤติกรรมของบุคคลเพื่อหาข้อสรุปโดยมุ่งเน้นการแก้ปัญหาหรือพัฒนาวิธีการเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่นำไปใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ โดยมี	

เกณฑ์การแบ่ง	ประเภทวิจัย	คำอธิบาย	แหล่งอ้างอิง
		จุดมุ่งหมายเพื่อสนับสนุนการทำงานหรือการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น	
20. เนื้อหาวิชา/ ศาสตร์ที่ เกี่ยวข้อง	- การวิจัยทาง รัฐศาสตร์ - การวิจัยทางรัฐ ประศาสนศาสตร์ - การวิจัยการตลาด - การวิจัยทาง การศึกษา - การวิจัยทาง นิติศาสตร์ - การวิจัยทาง สาธารณสุข ฯลฯ	เป็นการจำแนกวิจัยตามเนื้อหาวิชาที่ทำการวิจัย โดยเรียกตามชื่อเนื้อหาวิชานั้น ๆ	อรุณี อ่อนสวัสดิ์ (2551) ฉัตรสุน พฎิภิญโญ (2553) วีระยุทธ พรพจน์ธ มาศ (2567)

ที่มา : ปรับจาก วีระยุทธ พรพจน์ธมาศ (2567)

บทสรุป

จากที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่า การวิจัยซึ่งเป็นกระบวนการในการแสวงหาความรู้ ความจริง ต่อปัญหาหรือคำถามวิจัยที่ผู้วิจัยตั้งไว้ด้วยวิธีการที่เป็นระบบ มีระเบียบกฎเกณฑ์ หรือเป็นวิทยาศาสตร์นั้น ภายใต้ร่มใหญ่ของการวิจัยสามารถจำแนกประเภทของการวิจัยได้หลากหลาย ทั้งนี้มีนักวิชาการจำนวนมากได้พยายามรวบรวมประเภทของการวิจัยโดยอาศัยเกณฑ์ในการจำแนกประเภทวิจัยเพื่อจัดกลุ่ม อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงมักปรากฏภาพว่าเกณฑ์ที่ใช้ใน

การจัดแบ่งประเภทวิจัยมีความหลากหลายและทับซ้อนกัน เมื่อศึกษาจากหนังสือหรือตำราหลาย ๆ เล่มอาจยิ่งทำให้เกิดความสับสน ในบทความนี้ผู้เขียนได้พยายามรวบรวมเกณฑ์ที่ถูกกล่าวถึงมาได้ 20 เกณฑ์ กระนั้นก็ตามก็ยังไมอาจสรุปว่างานเขียนชิ้นนี้ได้รวบรวมทุกเกณฑ์มาได้ทั้งหมด อันเนื่องจากปัญหา (1) ข้อจำกัดของเวลาและความสามารถที่จะสืบค้นข้อมูลจากทุกแหล่งบนโลกใบนี้เพื่อมาทำการสรุป และ (2) ถึงแม้ว่าจะสามารถสืบค้นข้อมูลจากทุกแหล่งบนโลกใบนี้ได้ (ซึ่งเป็นไปไม่ได้อยู่แล้ว) ก็ยังประสบปัญหาเกณฑ์ที่ถูกจัดแบ่งนั้นมีการตั้งชื่อเกณฑ์ที่ทับซ้อนกัน ทำให้ในบทความนี้ผู้เขียนจึงต้องพยายามจัดแบ่งโดยพิจารณาไม่ให้เกณฑ์นั้นมีความทับซ้อนกันและรวบรวมให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้เพื่อให้ได้มาซึ่งสารสนเทศสำหรับผู้สนใจในการใช้เป็นแหล่งอ้างอิง

ทั้งนี้การที่นักวิจัยได้ทราบถึงประเภทของการวิจัยว่าสามารถถูกแบ่งออกได้เป็นกี่ประเภท และสามารถใช้เกณฑ์ในการแบ่งประเภทการวิจัยโดยเกณฑ์ใดได้บ้างนั้น จะช่วยให้ นักวิจัยสามารถวางแผนการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (วัลลภฯ สุขสวัสดิ์, 2560, หน้า 13) อย่างไรก็ตามจากการวิจัยที่มีหลากหลายประเภท อาจเกิดคำถามได้ว่า แล้วนักวิจัยควรทำวิจัยประเภทใดจึงจะดีหรือเหมาะสมที่สุด? ในที่นี้ผู้เขียนเห็นว่าไม่มีประเภทของการวิจัยใดที่ดีที่สุด ขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหาวิจัยที่นักวิจัยต้องการทราบเป็นสำคัญมากกว่าว่าปัญหาวิจัยเป็นประการใด แล้วจึงพิจารณาว่าควรใช้วิธีการวิจัยแบบใดเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่ตรงตามความประสงค์ของผู้วิจัยอย่างแท้จริง ข้อคิดที่น่าสนใจประการหนึ่งที่ Gay, Mills and Airasian (2014, p. 18) ให้ไว้คือ การเลือกแนวทางวิจัยที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาขึ้นอยู่กับวิธีการกำหนดปัญหาการวิจัย อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปแล้ว ปัญหาเดียวกันสามารถศึกษาได้ด้วยวิธีการวิจัยที่หลากหลาย

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างเสริม เช่น หากนักวิจัยต้องการศึกษาเรื่องธรรมาภิบาลองค์กรภาครัฐ: ศึกษากรณีโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กรณีดังกล่าว ในงานวิจัย 1 เล่ม นี้ นักวิจัยอาจมีหลายปัญหาหรือคำถามวิจัย คือ (1) องค์ประกอบที่เหมาะสมของการบริหารงานโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลควรประกอบไปด้วยองค์ประกอบใดบ้าง (2) สภาพการบริหารงานโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลที่เป็นอยู่นั้นมีธรรมาภิบาลอยู่ในระดับใด และ (3) มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อระดับธรรมาภิบาลของโรงเรียน จะเห็นได้ว่า ในเล่มวิจัยเดียวกันนั้น มีลักษณะของการวิจัยในหลากหลายลักษณะ กล่าวคือ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (คำถามวิจัยข้อ 1) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (คำถามวิจัยข้อ 2 และข้อ 3) เป็นการวิจัยผสมวิธี (มองในภาพรวมจากทั้ง 3 คำถามวิจัย) เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (จากคำถามวิจัยข้อ 1 และข้อ 2) เป็นการวิจัยเชิงอธิบาย (จากคำถามวิจัยข้อ 3) เป็นการวิจัยร่วมสมัย/เชิงปัจจุบัน (คำถามวิจัยทั้ง 3 ข้อ) เป็นการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (คำถามวิจัยทั้ง 3 ข้อ) เป็นการวิจัยพื้นฐาน (คำถามวิจัยทั้ง 3 ข้อ) เป็นการวิจัยเชิงธรรมชาติ/แบบไม่ทดลอง (คำถามวิจัยทั้ง 3 ข้อ) เป็นการวิจัยแบบไม่มีส่วนร่วม (จากคำถามวิจัยทั้ง 3 ข้อ) เป็นการวิจัยในสถานที่จริง (จากคำถามวิจัยทั้ง 3 ข้อ) เป็นการวิจัยปฐมภูมิ (จากคำถามวิจัยทั้ง 3 ข้อ) เป็นต้น

ตารางที่ 3 ตัวอย่างการจำแนกประเภทวิจัย

วิจัยเรื่อง “ธรรมาภิบาลในองค์การภาครัฐ: ศึกษากรณีโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผู้วิจัย วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ (2557) วัตถุประสงค์วิจัย (1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบธรรมาภิบาลที่เหมาะสมกับการบริหารงานโรงเรียน (2) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล (3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อธรรมาภิบาลของโรงเรียน	
เกณฑ์การจำแนกประเภทวิจัย	ประเภทวิจัย
1. ปรัชญาพื้นฐานในการแสวงหาความจริง (ลักษณะของข้อมูล)	☐ การวิจัยเชิงปริมาณ ☐ การวิจัยเชิงคุณภาพ ☒ การวิจัยผสานวิธี
2. วัตถุประสงค์วิจัย	☐ การวิจัยแบบบุกเบิก ☒ การวิจัยเชิงพรรณนา ☒ การวิจัยเชิงอธิบาย ☐ การวิจัยเชิงทำนาย
3. วิธีการวิจัย (ลักษณะวิธีวิจัย)	☐ การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ ☒ การวิจัยเชิงพรรณนา ☐ การวิจัยเชิงทดลอง
4. ช่วงระยะเวลาของเรื่องที่ศึกษา	☐ การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ ☒ การวิจัยร่วมสมัย/เชิงปัจจุบัน ☐ การวิจัยเชิงอนาคต
5. แบ่งตามศาสตร์	☐ การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ☒ การวิจัยทางสังคมศาสตร์ ☐ การวิจัยทางมนุษยศาสตร์

วิจัยเรื่อง "ธรรมาภิบาลในองค์การภาครัฐ: ศึกษากรณีโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน" ผู้วิจัย วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ (2557) วัตถุประสงค์วิจัย (1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบธรรมาภิบาลที่เหมาะสมกับการบริหารงานโรงเรียน (2) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล (3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับธรรมาภิบาลของโรงเรียน	
6. เหตุผลของการวิจัย (หรือ เป้าหมายในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์)	☒ การวิจัยพื้นฐานหรือการวิจัยบริสุทธิ์ ☐ การวิจัยประยุกต์ ☐ การวิจัยผสมทั้งวิจัยพื้นฐานและวิจัยประยุกต์ ☐ การวิจัยเชิงปฏิบัติ
7. การควบคุมตัวแปร	☐ การวิจัยเชิงทดลอง ☐ การวิจัยกึ่งทดลอง ☒ การวิจัยเชิงธรรมชาติ ☐ การวิจัยแบบเตรียมทดลอง
8. บทบาทของนักวิจัย	☐ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม ☒ การวิจัยแบบไม่มีส่วนร่วม
9. สถานที่ในการวิจัย	☐ การวิจัยในห้องทดลอง ☒ การวิจัยในสถานที่จริง
10. ลักษณะของสิ่งที่ต้องการศึกษา	☐ การวิจัยเอกสาร ☐ การวิจัยทางคลินิก ☐ การวิจัยทางห้องปฏิบัติการ ☐ การวิจัยด้านสัตว์ทดลอง ☒ การวิจัยชุมชน ☐ การวิจัยเชิงปฏิบัติ
11. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย	☒ การวิจัยเชิงปฐมภูมิ ☐ การวิจัยเชิงทุติยภูมิ ☐ การวิจัยย้อนภูมิาน

วิจัยเรื่อง "ธรรมาภิบาลในองค์กรภาครัฐ: ศึกษากรณีโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน" ผู้วิจัย วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ (2557) วัตถุประสงค์วิจัย (1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบธรรมาภิบาลที่เหมาะสมกับการบริหารงานโรงเรียน (2) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล (3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับธรรมาภิบาลของโรงเรียน	
12. ระดับของหน่วยวิเคราะห์	☐ การวิจัยระดับจุลภาค ☒ การวิจัยระดับมหภาค
13. บทบาทของผู้ทำการวิจัย	☒ การวิจัยที่กระทำโดยคนเพียงคนเดียว ☐ การวิจัยประเภทกลุ่มบุคคล
14. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	☐ การวิจัยเอกสาร ☐ การวิจัยจากการสังเกต ☐ การวิจัยแบบสัมภาษณ์ ☒ การวิจัยสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่าง ☐ การศึกษาเฉพาะกรณี ☐ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม ☐ การวิจัยเชิงทดลอง ☐ การศึกษาแบบต่อเนื่อง
15. เป้าหมายทางวิชาการ	☒ การวิจัยที่มุ่งสำรวจเพื่อพัฒนาทฤษฎี ☐ การวิจัยที่มุ่งยืนยันทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว
16. ชนิดของข้อมูล	☒ การวิจัยเชิงประจักษ์ ☐ การวิจัยเชิงไม่ประจักษ์
17. ระดับแห่งองค์ความรู้	☒ การวิจัยเชิงพรรณนา ☒ การวิจัยเชิงอธิบาย ☐ การวิจัยเชิงทำนาย ☐ การวิจัยเชิงประเมิน ☐ การวิจัยเชิงกำหนด

วิจัยเรื่อง "ธรรมาภิบาลในองค์กรภาครัฐ: ศึกษากรณีโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับพื้นฐาน"	
ผู้วิจัย วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ (2557)	
วัตถุประสงค์วิจัย (1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบธรรมาภิบาลที่เหมาะสมกับการบริหารงานโรงเรียน (2) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล (3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับธรรมาภิบาลของโรงเรียน	
18. ประเภทของวัตถุหรือสิ่งที่ต้องการวิจัย / หน่วยการวิเคราะห์	☐ บุคคล ☒ กลุ่มบุคคล, <u>องค์กร</u> ☐ เขตพื้นที่ต่าง ๆ
19. แนวทางการวิจัย	☒ การวิจัยเชิงตีความ ☒ การวิจัยเชิงพื้นที่
20. เนื้อหาวิชา	☒ การวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์

คำกล่าวของผู้เขียนที่สนับสนุนความคิดของ Gay, Mills and Airasian (2014) นั้น ยังสอดคล้องกับคำอธิบายของ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2546, หน้า 30) อีกด้วยว่า ในความเป็นจริงนั้น ในการศึกษาวิจัยแต่ละเรื่อง อาจใช้หลายมิติมาศึกษาร่วมกันได้ ทั้งนี้การจำแนกประเภทวิจัยที่ถูกต้องเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้เข้าใจงานวิจัยนั้น ๆ ได้ อีกทั้งยังมีประโยชน์ต่อการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการออกแบบการวิจัยและทำการวิจัยให้มีคุณภาพและมีคุณค่าทั้งทางวิชาการและทางปฏิบัติ

ส่วนปัญหาเรื่องความแตกต่างหลากหลายของการจัดแบ่งเกณฑ์ที่ทับซ้อนกัน ตรงกันบ้างไม่ตรงกันบ้างของนักวิชาการที่ผู้เขียนพบนั้น คงต้องกล่าวว่า เรื่องนี้เป็นเหตุสุดวิสัยที่เกิดจากความต่างของมุมมองที่ใช้ในการจัดแบ่งเกณฑ์ ซึ่ง

เป็นเรื่องปกติวิสัยในทางสังคมศาสตร์ อาทิ งานของ วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ (2566) ในบทความชื่อ “กระบวนการวิจัย: นานาทัศนะสู่การเป็นนักวิจัยมืออาชีพ” ก็ยังพบปัญหาความหลากหลายของคำอธิบายในแต่ละขั้นตอนของการวิจัยในรายละเอียดปลีกย่อย ซึ่งข้อสรุปของงานดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นว่าการมีความเห็นที่หลากหลายนี้ยากต่อการตัดสินใจว่ามุมมองของนักวิชาการคนใดถูกหรือผิด ซึ่งสอดคล้องกับงานเขียนชิ้นนี้ที่ไม่ประสงค์บ่งชี้ว่านักวิชาการคนใดกล่าวผิดหรือไม่เหมาะสมหรือนักวิชาการคนใดจัดแบ่งประเภทวิจัยได้ดีเหมาะสมกว่ากัน ซึ่งไม่ได้อยู่ในขอบข่ายวัตถุประสงค์ของงานเขียนชิ้นนี้ และคงต้องกล่าวปิดท้ายย้ำอีกครั้งว่าอย่างน้อย ๆ ผู้วิจัยควรเข้าใจและจำแนกประเภทของการวิจัยที่ตนกำลังดำเนินการอยู่ได้ว่าเป็นการวิจัยประเภทใด และที่สำคัญกว่านั้นคือการเลือกใช้ประเภทวิจัยในการแสวงหาความรู้ ความจริง เพื่อให้ได้คำตอบที่ตรงกับความต้องการของผู้วิจัยและเป็นคำตอบที่มีคุณภาพโดยอาศัยการดำเนินการอย่างถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- เครือวัลย์ ลิ้มปิยะศรีสกุล. (2530). การวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรพรรณ กาญจนะจิตรา. (2561). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ฉัตรสุนัน พฤทธิบุญ. (2553). หลักการวิจัยทางสังคม. กรุงเทพฯ: เจริญดีมีนังงการพิมพ์.
- ณัฐพล ชันช้อย. (2567). วิทยาว่าด้วยระเบียบวิธีการวิจัยเชิงประจักษ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐวิภา สิ้นสุวรรณ. (2564). การวิจัยเพื่อการโฆษณาและประชาสัมพันธ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทียนฉาย กิระนันท์. (2544). สังคมศาสตร์วิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนัน อนุমানราชชน. (2544). การวิจัยเชิงปริมาณทางสังคมศาสตร์. เชียงใหม่: เชียงใหม่พิมพ์สวย.
- ชานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์.
- นิภา ศรีไพโรจน์. (2531). หลักการวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศึกษาพร.
- นิภาพรณ เจนสันติกุล. (2565). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญเจติ โสภณ. (2550). บทที่ 1 ความหมายและความสำคัญของการวิจัย. ตำราชุดฝึกอบรมหลักสูตรนักวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2549). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. (2543). *วิธีวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2555). *ระเบียบวิธีวิจัยทางการท่องเที่ยว* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- ประสพชัย พสุนนท์. (2555). *การวิจัยการตลาด*. กรุงเทพฯ: ท็อป.
- ประดิษฐ์ ดีวัฒนกุล. (2567). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2549). *ระเบียบวิธีวิจัยการสื่อสาร* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรณี ลีกิจวัฒน์. (2553). *การวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2531). *การวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา.
- เพ็ญแข แสงแก้ว. (2541). *การวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- มนสิข สิทธิสมบุญ. (2563). *ศาสตร์การวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย.
- มัลลิกา ธรรมจริยาวัฒน์. (2562). *การวิจัยธุรกิจ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- รวีวรรณ ชินะตระกูล. (2545). *วิธีวิจัยการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: เพ็ญฟ้า พรินต์ติ้ง.
- รัตน์ บัวสนธ์. (2556). *วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฤทัยชนนี สิทธิชัย. (2565). *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับนักสารสนเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณ แกมเกตุ. (2555). *วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชรารณ สิริยาภิวัฒน์. (2560). *วิจัยธุรกิจยุคใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัลลภ ลำพาย. (2551). *เทคนิควิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วัลลภ สุขสวัสดิ์. (2560). *การวิจัยเชิงปริมาณทางรัฐศาสตร์*. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิพร เกตุแก้ว. (2550). *ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ. (2557). *ธรรมาภิบาลในองค์การภาครัฐ: ศึกษากรณี โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษานานาชาติ*. กรุงเทพฯ: ดุขกสินธุ์ปริญาตรัฐศาสตร์ดุขกสินธุ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ. (2566). *กระบวนการวิจัย: นานาทัศนะสู่การเป็นนักวิจัยมืออาชีพ*. วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์, 6(3), 95-147.
- วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ. (2567). *ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีเพ็ญ ทรัพย์มณชัย, มนิกา ผดุงสิทธิ์ และนภดล ร่มโพธิ์. (2557). *การวิจัยทางธุรกิจ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ฟิสิกส์เซ็นเตอร์.

- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2551). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสวัสดิการสังคมและสังคม
สงเคราะห์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เทพปัญญาณิสัย.
- ศิริพงษ์ เสาภายน. (2546). *การวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: บั๊ค พอยท์.
- ศุภชัย ยาวะประภาษ. (2544). *การวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 3).
กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายฝน ไชยศรี. (2565). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์: การบริหาร
ทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์. (2563). *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์* (พิมพ์
ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, คณะรัฐประศาสน
ศาสตร์
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่
12). กรุงเทพฯ: สามลดา.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2550). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์. (2555). *ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์
ส่งเสริมวิชาการ.
- สุวิทย์ ภาณุจารี. (2563). *การวิจัยทางการบริหารการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2).
นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุวิมล ติरणานนท์. (2549). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การ
ปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรพรรณ คงมัลย์ และ อัญญิฐา ดิษฐานนท์. (2562). *เทคนิควิจัยด้านการบริหาร
เทคโนโลยีและนวัตกรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรุณี อ่อนสวัสดิ์. (2551). *ระเบียบวิธีวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). พิษณุโลก:
มหาวิทยาลัยนเรศวร, คณะศึกษาศาสตร์, ภาควิชาการศึกษา.
- อัญชนา ณ ระนอง. (2554). *ระเบียบวิธีวิจัย*. กรุงเทพฯ: แสงสว่างเวิลด์เพรส.

- อุดม ทুমโฆสิต. (2567). *การวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศาสตร์: ศาสตร์แห่งองค์ความรู้และวิธีวิทยาการวิจัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รัตนไตร.
- Babbie, E. 2010. *The Practice of Social Research* (12th ed.). Boston, MA: Wadsworth, Cengage Learning.
- Bordens, K. S. and Abbott, B. B. (2011). *Research Design and Methods: A Process Approach*. (8th ed.). Boston: McGraw-Hill Higher Education.
- Cozby, P. C. (2009). *Methods in Behavioral Research*. (10th ed.). Boston: McGraw-Hill Higher Education.
- Creswell, J. W. (2009). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. (3rd ed.). Thousand Oaks. CA: Sage Publication.
- Gay, L. R., Mills, G. E., and Airasian, P. W. (2014). *Education Research: Competencies for Analysis and Applications*. (10th ed.). Upper Saddle River, NJ.: Pearson Education.
- Gray, D. E. (2009). *Doing Research in the Real World*. (2nd ed.). Thousand Oaks. CA: Sage Publication.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., and Hyun, H. H. (2019). *How to Design and Evaluate Research in Education*. (10th ed.). Boston: McGraw-Hill.
- Johnson, B., and Christensen, L. (2012). *Educational Research: Quantitative, Qualitative, and Mixed Approaches*. (4th ed.). Thousand Oaks. CA: Sage Publication.
- Saunders, M., Lewis, P., and Thornhill, A. (2016). *Research Methods for Business Students*. (7th ed.). London: Pearson Education.

Shaughnessy, J., Zechmeister, E., and Zechmeister, J. (2015). *Research Methods in Psychology*. (10th ed.). New York: McGraw-Hill.